کەریم کابان،،قوربانیی کۆمەڵگایی چینایەتیە!..

عبدالرحمن محمد

نرخ، بەها، لکاووە بە هەموو شتو مەکەکان و مرۆڤەکان و و نیشتمانەکان و جوگرافیا جیاوازەکان و بگرە کیشوەرەکان و تا دەگاتە ئایین و ئایدۆلۆجیاکان. هەموو کاڵایەک یا مەتریالێک کە بەرجەستەیە و دەبینرێت و لە ژیانماندا مامەڵەی لە گەڵدا دەکەین، نرخ و بەهایەکی هەیە ،جا کەم بێت یا زیاد، ئایینەکانیش هەروەها، بەهایان بەرز و نزم دەکات لە گەڵ کات و شوێندا. بۆیە کە تەماشایی دەورووبەرت دەکەیت و هەست بە جیاوازی و ڕۆڵ و دەور و نەخشی شتە جیاوازەکان دەکەیت، سەرت سووڕ نەمێنێت لەو جیاوازیانە لە نرخ و پایەی کۆمەڵایەتیان

نرخی شت و مەکەکان دەزانین تا ڕادەیەک ، کە جیاوازییەکانیان لە چیەوە سەرچاووەی گرتووە و بە یەکێکیان گرانە و ئەوی تر هەرزان! بۆ نموونە؛ نرخی پارچەیەک ئەڵماس بە بەراورد لە گەڵ پارچەیەک ئاسن، ئەڵماسەکە لە قوڵایەکی زیاتر دەردەهێنرێت و کات و تێچووکەی زیاترە لە پارچەیەک ئاسن کە دەتوانیت لە چیاکانی پێنجوێن دەری بهێنیت بە ئاسانتر و تێچوویەکی کەمتر، هەروەها کۆمەڵێک فاکتەری تر هەیە لە داواکاری خەڵک و زەوقی کەسەکان. یا کڵاشێکی هەورامی، کە تێچووی ئەو کاتەی کە لە دروستکردنیدا زیاترە لە پێڵاویکی لاستیک کە لە کارگەیەکدا بەرهەم دەهێنرێت، خۆتان دەزانن، کاری زیاتر یەکسانە بە کرێ یا هەقدەستی زیاتر، ئەمەش دەچێتە سەر نرخی ئەو شت ومەکانە، کە لە کۆتاییدا دەبێت، بە کارهێنەرەکە بیدات. بۆ ئاینەکانیش هەروایە، دەبینین، هەزاران کەس لە کۆمەڵگا ئیسلامییەکانەووە دێن و دەبنەوە مەسیحی بە وەرگرتنی وەام و خۆگونجاندن لە کۆمەڵگا ئەوروپییەکاندا، ئەمەش بەرامبەر زمانەتێک و ڕەفاهییەتێکی ماددی لە بیمەی تەندروستی و بێکاری و کاری گونجاو و دەیان دەستکەوتی تر، کەواتە هەموو شتەکان، لە هەواوە بگرە تا دانیشتنی سەر ڕووباریک نرخەکەی جیاوازە، کە دەچیت بۆ ئەحمەو ئاوا، هەواکەی جیاوازە لە گەڵ هەوا و کەشی کەرکووکدا، کەواتە ئەو هەموو ماندووبوون و کرێی ئۆتۆمبێل و کرێی مانەوەیە لە هاوینەهەواریک، نرخێک بەهایەکی هەیە، کەواتە تۆ ئەگەر پارەت نەبوو، ناتوانی چێژ لە جوانی و دیمەن و هەوای سازگاری ئەو

نیشتیمانەش ببینی کە ئامادەیی خوێن و گیانی خەتی لە پێناودا ببەخشیت. بۆ نموونە من خەم تا لە عێراق بووم، نە توانیم گەلی عەلی بەگ ببینم ،نە ئەحمەو ئاوا نە باخچە هەڵواسراوەکانی بابل، کەواتە باشم کردووە کە کۆمۆنیستم و نە تەوەپەرست نیم!

نامەوێت بچینە سەر بابەتی ئابووری ، بابەتەکەمان لە سەر ئەو کەشمەکەش و هەرایەیە کە ماوەیەکە لە کۆمەڵگای کوردیدا بەرامبەر کچە میدیاکارێک کە گوایە بێڕێزی بە هونەرمەند کەریم کابان کردووە، ئایا ئەم کچە میدیاکارە داهێنەری ئەو ناوە یا ناتۆرەیەیە بە هونەرمەند؟ ئایا کەریم کابان یەکەم هونەرمەندە کە ناوی دەنێن بە یەکێک لە هۆکارەکانی هاتووچۆووە یا گواستنەوەووە؟ ئایا کۆمەڵگا کێشەی لەووە گەورەتری تیادا نیە، کە ئەوەندە خەڵکی لە دەوری ئەم کێشەیە کۆبوونەتەوە؟ ئایا ناڕەزایەتی و کۆبونەوەی کۆمەڵێک هونەرمەند دژی ئەم میدیاکارە بۆ؟ لە کاتێکدا کۆمەڵگا کێشەی کوشتنی ژنانی تیادایە! کێشەی مووچەی تێدایە! کێشەی ڕێگاو بانی تێدایە١ کێشەی هێرشی ووڵاتانی دراوسێی تێدایە بۆ سەر کوردستان! کێشەی منداڵان و کەرتی پەروەردە و خوێندنی تێدایە! کێشەی ئەمنیەتی تیادایە! ئەمانە بە جێی خۆی، با بزانین واقعیەتی کۆمەڵگا چی دەڵێت؛

لە سەرەوە، کەمێک باسی بەها و نرخمان کرد، جیاوازی نێوان کۆمەڵکیمان باس کرد، بەڵام بەها ونرخی مرۆڤەکانمان هەڵگرت بۆ ئێستا، ئێمە کۆمەنیستەکان، هەموو شتێکان وەک یەک نابینین، دەچینە قووڵایترەوە، تا بە ڕووکەش دیاردەکان نەبینین و هەڵیانسەنگێنین، بۆ نموونە، ئایا ئەگەر هونەرمەند کەریم کابان، بچوێنرایە یا بەراورد بکرایە یا ناوی لێبنرایە، مارسیدیس، لەگزی، بیئێم، لەمبەرگینی، کە تیایاندایە بە ملیۆنان دۆلارن، هەمان هەڵوێستیان دەبوو بنەماڵەکەیان؟ یاخود بە ناسری ڕەزازی لە سەر ناولێنانی مەرزیە بە ئەتەمبێلێکی گرانبەهاووە، دەنگی لەووە نایات و ڕەخنە ناگرێت ؟ ئایا بەچی وەنەوشەو خەزانی وەنەوشە تا ئێستا نەهاتونەتە دەنگ، یا مەدەل و بەها ونرخی ئەو ئەتەمبێلەی کە کچەکەیان ناوی پێوەنراووە، گران بەها و دەنەتی؟ تەنها وەڵامی کچە هونەرمەندی میسری لەیلا عەلوی کە ئەوەش کورد ئەتەمبێلێکی خستبووە ناویەووە نەبەت، کە دەڵێن گوتبووی(میللەتێک تا ئێستا خاوەنی سەربەخۆیی نەبەت ، هیچیان لە ناگیرێت) ناوناتۆرە لە کاچێری کوردیدا هەر هەبووە، بەڵام ئێستا لە گەڵ گەڵانکاریە ئابووریانەدا و زۆق بوونەووی قەشتە چینایەتیەکەدا، بەراورد بە شتە هەرزان بەها و گرانبەهاکان دەکەن، ئێمە نازانین، پێ دەچێت خەڵک هەبێت، نازناوی ئەڵماسی لێنرابێت و هەندێکیش تەنەکە! بەیە زۆر جار دەبیستین و

گوێمان لێ بووە، دەڵێن، فڵان نووسەر زێڕە زێڕ! فڵان هونەرمەند توحفەیە! کچی فڵان کەس بە کێشی خۆی زێڕ دێنێت! دەست ڕەنگینە، یا بازنی ئاڵتونینی لە دەستدایە!

هەر ئەو بەها و نرخەیە، هەزاران مەحمودی کردووە بە خولە! هەزاران ڕەحمانی کردووە بە ڕەحە! هەزاران فاتمی کردووە بە فاتە! هەزاران کارزانی کردووە بە کارە! هەر تەماشایی کۆمەڵیک بەرپرسی خۆمان بکە، پێشتر ناویان هەر ئەم ئەحە و خولە و حەمە و ڕەحە بوون، ئێستا پێشگر و پاشگری کاک و مام و مامۆستا و خان و شێخ و بەگیان لێنراووە، کەواتە، ئەووە وەستاوەتە سەر پێگە کۆمەڵایەتیەکت، کە لە سەرمایەداری وکۆمەڵگای چینایەتیدا بە دەسەڵاتی پارە و ماڵ وموک□کەت دەستنیشان دەکرێت و بانگدەکرێیت، بۆیە ئەو هەموو داهات و پارەیە شەڕی لە سەر دەکرێت، تا بە ناو و شەخسیەتی خۆتەووە بانگ بکرێیت و کەرامەتت نەڕوشێنرێت و لەو ئازارە ڕۆحیانە بە دوور بیت.

بۆیە لە دنیایەکی بێ چیندا، کە پارە و سەروەت ڕۆڵی نەما، ئەو کاتە بەها و نرخی مرۆڤەکان بە توانا و لێهاتوویان دەخەمڵێنرێت نەوەکوو گیرفانیان!

جاری واش هەیە هەندێک شت لە ستاندارد یا قاعیدە دەردەچن، عەرەب قسەیەکی هەیە دەڵیت(تسقط الاداب بین الاحباب)، کۆمەڵێک ئاداب و ڕێز لە نێوان خۆشەویستەکاندا نامێنێت! لەم شارەی من لێی دەژێم، کە بانگی یەکتری دەکەن، دەڵێن(مراوی چۆنی) بەڵام ئەمە کاڵچەری ئەم شارەیە! بۆیە ڕاست□ ب□ی□ ب□ها و نرخی ئەو ماتۆڕە سێ ویلانە، کە ناوی هونەرمەند کەریم کابانی لێنراووە، من نازانم بناغەکەی چیە، بەڵام دەزانم، نرخ و بەهاکەی هەرزانە و بە مرۆڤی هەژاریش دەکڕدرێت و زیاتر هەژاران بە کاری دێنن، من خۆم بم، فەخری پێووە دەکەم، کە ناوم بە ئامێرێکەووە بنرێت کە هەژاران و دەستکورتەکانی کۆمەڵگا بە کاری ب□ه□نن، چونکە ئەوان زیاتر لە دەوڵەمەندەکان ڕێز و قەدری بۆ دادەنێن و چاودێری دەکەن.

مامۆستا و هونەرمەند، کەریم کابان، موڵکو سەرووەتی هەژاران و عاشقانی کورد بوو، بۆیە ئەمان دەیانەوێت، ناوەکەی بزر نەبێت و هەموو ڕۆژێک لە سەر زمانی هەزاران زەحمەتکێش و ڕەنجد□ری بازاڕەکانی کوردستاندا بێت، خۆزگە منیش ئەو پێگەیەم هەبوایە، کۆلارەیەکیان بە ناومەووە بنایە و بیان گوتایە(ئەوە مەلا ڕەحمان فڕێ).

عبدالرحمن محمد(مەلا ڕەحمان ئاوارەکان)

azzady22@gmail.com 18/01/2021

هەورێکی نەبان.. مارف عومەر گوڵ

بۆ ئەوێ چووم وامزانی
ئەستێرە لە مانگەشەویدا دەجریوێنێ
باران لە بەهاریدا تاوتاو خەفەت دەشواتەوە
هەتاو لە زستانیدا
دڵی ساردوسڕی دەرمەندە گەرم دەکاتەوە
شەماڵ لە هاوینیدا ،
بەسەر گڕەو هەڵقرچانا هەڵدەکات
ئەو شەوە درێژە کۆتایی نەهات
هەندێ جار بەفر دایدەپۆشێ و ئەوین ڕەق دەبۆوە
هەندێ جار دەنگی گۆرانی دەهات
هەندێ جاریش گرمەی شەڕو وێرانکردن .
بۆ ئەوێ چووم وامزانی سابات و باغاتێکە
ترش و شیرین و مێخۆش ،
بە پاڵا درەختێکی ڕوتاوەوە گیرسامەوە ،
ئیتر سەردەمێکی ترە دەوران
هەورازێکی ترە ڕێگە
پێچ و پەنایەکی ترە ژیان .
هەورێکی نەبان بەسەرمدا دەڕوا ،
بارانێکی ئاشنا دێتەخوارێ
تەونێکی هەڵگرتوە خەیاڵ
هەڵبەز و دابەزێتی ناچێتە ژێر ڕکێفەوە
کەوتۆتە هەردەو هەڵەت !
گلارەی دیدەم ئۆقرەی نەگرت
هەرداو هەردو دەشتاو دەشت
بە دوای خوڵەمی بارانەوە
لە تەپونمدا ون دەبێت !
ئەو هەورەش جێم دەهێڵێت ،ئای چی بکەم
چەخماخەو شریخەی دەمترسێنێت
لە دەشتێکا جێماوم ،

دڵم بەو ڕێگەیە خۆشە دەمباتەوە ئاوایی ،
وا دیارە بەم پایزی ژینەوە
گڵەبانی لانەی ئەوین هەر بە من ناکرێ .
تۆ پڕیت لە دەرد و کوڵ
دەفتەرێکی سپیم بەرێ ، پڕی دەکەم
لە خەمی دڵێکی سەرکز ، لە نۆتەی هەور
بەسەر حیکایەتی ماتەمینیدا دەیگێڕم
دەری ماڵەکەمی پێ گۆرانی پژێن دەکەم
پرچی پەشۆکاوی تریفەی پێدەچنم
گەڵایەکی پێدەخوێنمەوە
ڕێحانەی حەیرانێکی ژێر کەپری ئەم مەرزوبوومە
بە لاپاڵی ژیانەوە ،
بەیتێك بۆ جەستەی نازداران دەخوێنێتەوە .

لەوێ ، لەبەر شنەی حەیران و
لەبەر سەڵای بەیتی ،
شاخە و شاخ و شارە و شار و
هەورا و هەور و دەورا و دەور و
گوندا و گوند و ماڵە و ماڵدا
چرپەی دێڕی ، منی بەیتان ، منی مەقامی گریان
منی ئاوازی لەبیر نەکراوی ساڵان
منی لاوکی شەپۆڕی دوێنێ و ئەمڕۆ
چرپەی دێڕی هەپرون بە هەپرونی جەستەی دێ
بۆ هەورێکی نەبان دەخوێنێت ،
دەڕوا و ناگەڕێتەوە
لەبەر ئاهونزولەی نەنە گەورەیەك
لە بەهارە شیرینەکانی ئەم نیشتیمانە ناشیرین کراوەدا
نێرگس لە ئینجانەی دڵا سەوز دەبێتەوە .
ئەڵێی ئاوی ڕەوانە ، ئەوینە شاراوەکەی
تەمی نەبانی ڕۆژگاری هەور و هەتاو
ئەڵێی هەڵمەتی شەپۆلانە
لە سەردەمی قەڵاچۆکردنی ئینجانەی گوڵ و ڕێحانەدا
ئەڵێی گریانی خوێنە ،
لە سەدەی چەقۆ بەدەستەکانی نەوتا
ئەڵێی (باخچەی پاشا)ی شیعرەکانی گۆرانە
لە سەردەمی وێرانە دا
ئەڵێی (دڵی کوڕان و کچان)ی مەدهـۆشە

لە خۆر نشینی دڵشکانا .

زستان پاڵتۆی سەرمای لە بەرکردوە و
باران دەیشواتەوە ،
ئەستێرە لە باوەشی ساماڵدا تریقەی دێ و
مانگ بە سەربانی ماڵەکەی ئێمەوە
حیکایەتی شەوە سپیەکانی بۆ کچانی دەرو دراوسێ گێڕایەوە
هەواڵی بەفری لەو شاخە پرسی ، بارانیش لە بنار
هەر هەور بوو ، دەهات و نەدەهات
تووڕە دەبوو ، هێور دەبۆوە
ئەو دەگریا و من دەگریام
هەر هەور بوو لە من دەچوو ، نیشتیمانی نەبوو
لە مەراقی چاوەڕوانیدا ون دەبوو !
هەر هەور بوو لە گوێ دەچوو
ڕۆژێك هەبوو ڕۆژێك نەبوو
هەر هەور بوو لە خۆشەویستی دەچوو
لە هەڵەتی گوڵوتینا ئاوا دەبوو
لەم دەور و بەرە هەر هەور دەناسم
ئیتر هیچ بارانێك نەیدەزانی
لە باوەشی پان و پۆڕی ئاسماندا چی بەسەر هات
لە چ پەنایەکدا خۆی کۆدەکاتەوە
هیچ بارانێك نەیدەزانی هەور چی بەسەر هات
هەور نەهات ! دڵم سووتا
بووم بە یەکێك لە قوربانیەکانی قەدەر
ڕەشەبا پەلکێشی کردم ،
بۆ مەداری پەت پەتێنی ئەمسەر دونیا و ئەوسەر دونیا
لە چاوەڕوانیی هەوردا بووم ، پشتی لە زەوی کرد
لە چاوەڕوانیی نێرگسەجاڕێکدا بووم ، ڕۆچوو
لە چاوەڕوانیی ماچێکدا بووم ، هەڵوەری !
هەور نەهات ،
بە درەختێکی سووتاوەوە خۆم گرتەوە !

سلێمانی / 3 – 4 / 2020
نەبان : نادیدە ، نەناس ، کەسێك بە کەسێکی تر دەڵێت : بۆ خۆتمان
لێ نەبان دەکەیت .

گەڕیـدەیەک لـە دۆزەخـا.. شیعر/ کاوە عوسمان عومەر

من برینی سپی
گوڵە ژەهرینەکانی
عیشقم چنیو□ تەوە
بەردی وشەم داتاشیوە
تا پەیکەری بارانی ئەو
لە کەرنەڤاڵی پەری
باڵسوتاوەکانی دۆزەخا
ببینمەوە
چی وەرزێکی شەختە بیابانە
خەزانی ڕوخساری
تەزیوی بەهاری
هەڵچنیوە
چما ئەم هەموو خوێنە
تینوە
لە جەستەی پڕ ئەندێشەی
دارستانێ لە خەو
بپژێ
چما ڕەگی هەڵقرچاوی
دارەکان
هاوار و
ناڵە ی
ئەڤینی پڕ دەردی
زەمینیانە
چ ترسناکە ڕۆژەکان
بێ بزەی
لێوی تۆ
لە سەرابا بە خۆم دەڵێم
شکۆفە سپیە ژەهرینەکان
لەوانەیە ببنە

لێوی شەڕانگێزی تۆ
تینوو
بە نمە شیعری من
شکۆفە ژەهرینەکانی عیشق
با لە بێستانی بوهەیمی ڕۆح
بوەرن
زەرد ، پەمەیی،
سوور،
وەک خوێنی تکاوی
دڵی ئاسمان،،
وەک گەڕید□ یەک
لە وونبونێکی قەشەنگا
بە قامیشەڵانی زەمەنا
ڕێئەکەم
تا چر□ یەک
لە ئەستێرەی نیگایەکت
بدوێنم
وونبونێکی خۆشە
گەڕیدەیی لە دۆزەخا
وونبونێکی خۆشە
دارستانی دڵی ساماناک
مەست بە مەی ڕەشی
ئیبلیسەکانی
یاخیبوون بێ
گەڕیدە بە،
تۆ ووتت
لە ژێر مانگێکی شین
هێشتا ملوانکەی قەشەنگی
منداڵیەکی
لاسار و یاخی
نەپچرا بێ
گەڕیدە بە
ڕۆحێکی نەسرەوت
یاداشتە ئاگرینەکانی
سەفەری نەفرەت
کەشتی نێو گڕکانی نەهات
نەیبرد بێ

با لەم دۆزەخە قەشەنگەی ئێستا
بە ئافات
بۆیەک بنوسین
با بە فەنا
بەیەک بگەینەوە
ببە گەریدە وەک من
وەک ڕەهێڵەی تەزیو
لە چنگی زریانا
بۆ شەختە خۆشبەختی ڕەها
بتوێیتەوە

....

وێنەکە تابلۆیەکی نیگارکێشی ئۆکرانی
Victor Zaretsky. باخچەی شکۆفەکان))

ئالیتا ئاندرا لە دوو ساڵییەوە بوو بە وێنەکێشێکی جیهانی.. رەزا شوان

کچۆڵەی جوانکیلە و رووخۆش (ئالیتا ئاندرا) لە باوکێکی ئوسترالی (مایکل ئاندرا) و لە دایکێکی رووسی (نیکا کڵاشینکۆڤا) لە (٩/ یونایەر/٢٠٠٧) لە شاری (مێلبۆرن) لە ئوسترالیا لەدایکبووە. بە باشی بە زمانی ئینگلیزی و رووسی قسەدەکا و دەنووسێ. دایک و باوکی دوو هونەرمەندی شێوەکاری ناسراون لە ئوسترالیادا.

ئالیتا ئاندرا، یەکێکە لە دە منداڵی بلیمەت و پەرجۆ (موجیزە) لە جیهاندا. لە تەمەنی دوو ساڵاندا یەکەمین پێشانگای تایبەتی خۆی کردەوە. بوو بە بچووکترین هونەرمەندی وێنەکێشی پیشەیی لە جیهاندا. ئالیتا وێنەکێشێکی خۆڕسکی داهێنەرە. تابلۆکانی زۆر بەرز و مەبەستار و ناوەڕۆک قووڵن، جێی سەرسوڕمانی بینەرانن. گوزارشت لە ناخ پاکی و لە خەیاڵ فراوانی کچۆڵەیەکی بەهرەمەندی بلیمەت و پەرجۆ دەکەن.

بە هەزار لە شێوەکاران و لە هەوادارانی هونەری تازە، واقیان وڕما لە شێواز و لە رێبازی هونەریی ئالیتای ساوا، لەو رەنگە گەش و جوانانەی بەکاری هێناون، لە قووڵی واتا و مەبەست و ناوەڕۆکی تابلۆکانی. زۆر بەگەرمی چەپڵەیان بۆی لێدا و پیرۆزبایی و دەستخۆشی و ئافەرینیان لێکردن.

تەمەنی ئالیتا تەنیا (٩) مانگ بوو، هێشتا فێری قسەکردن نەببوو، پێشی نەگرتبوو، کۆرپەیەکی شیرخۆر بوو. باوکی لە ژورێکی ماڵەکەیاندا، پارچەیەک قوماشی سپی گەورە و چەندین قوتووی بۆیەی رەنگاوڕەنگی سەر واڵای دانا، بۆ ئەوەی تابلۆیەک بکێشێت. ئالیتا بە گاگۆڵکە رۆیشت و چووە سەر قوماشەکە و بە ئارەزووی خۆی کام رەنگ بە لایەوە جوان بوون، دەستە قنجەکانی تێدەنان و بە پەنجە ناسکەکانی لەسەر قوماشەکەدا، بە راست و بە چەپدا هێڵی دەکێشا و پێدەکەنی. هەموو قژی و دەموچاوی و جلەکانی و دەست و پێیەکانی بە بۆیەوە بوون. باوکی لێیگەڕا و لای نەدا. ئالیتای بچووک یەکەمین تابلۆی کێشا. دیمەنی لە بۆیەنانی خۆی لە رەنگەکان، دانیشتنی لەسەر قوماشەکە و لە نێوان ئەو هەموو بۆیە جوانەدا، ببوو بە تابلۆیەک. باوکی دەڵێت:” ئەم کارەی ئالیتا تەنیا یاریکردن بە بۆیە نەبوو، جاروبار دەوەستا و بیری دەکردەوە.. دووبارە دەستەکانی دەخستنەوە ناو بۆیەکان و بە قوماشەکەدا دەهێنان. لە دواییدا دەستی بە چەپڵەلێدان کرد. ئەمە یەکەمین تابلۆی ئالیتای نۆ مانگ بوو کە کێشای. لە راستیدا دیمەنێکی زۆر جوان و سەیری هەبوو. تابلۆکەی زۆر سەرنجی راکێشام. گەلێک لێکدانەوەم دەربارەی تابلۆکەی هەبوون جێی سەرسوڕمانی من و دایکی بوو.. گەر دەروونناسێکی منداڵان، تابلۆکەی شیبکردایەتەوە. رەنگە زۆر راز و نیاز و شتی تری لێ تێدەگەیشت” ئەم تابلۆیەی لە مۆزەخانەی هونەری لە لەندەن پارێزراوە.

دایک و باوکی بۆیان دەرکەوت کە ئالیتای کچیان منداڵێکی بلیمەت و پڕجەیە.

ئالیتا لە ئێستادا تەمەنی (١٣) ساڵانە، دەڵێت:” تەمەنم نۆ مانگ بوو کە تابلۆی یەکەمم کێشا. بیرم نایەتەوە کە چۆن ئەو کارەم کرد” لەوانەیە لەو تەمەنە منداڵییەدا بە بیری نەیاتەوە کە چۆن بۆ یەکەم جار وێنەی کێشا، بەڵام بە دڵنیاییە دایک و باوکی دەزانن و لە یادیانە، کە چون ئالیتای کۆرپەیان، هۆگری تێکەڵکردنی رەنگەکان بوو. لەو رۆژەوە، دایک و باوکی رۆژانە لە ژوورەکەی ئالیتەدا کە ناویان لێناوە (ژوری جادوویی ئالیتا)، کە پڕە لە بۆیەی رەنگاوڕەنگ

و لە قوماش و لە فرشە و لە شتی تر و لە تابلۆکانی ئالیتا. لەو رۆژەوەدا، دایک و باوکی پارچە قوماشی سپی و بۆیەیان دەخستە بەردەستی، بە ئەوپەڕەی ئازادی و هەوەسی خۆی بۆیەی دەکردە سەر قوماشەکانی بەردەستی و بە پەنجەکانی بۆیەی بە سەریادا بڵاودەکردنەوە. دوایش فێری بەکارهێنانی فرشە بوو. بەو منداڵییە کاتێکی زۆری بە وێنەکێشان بەسەردەبرد.

تەمەنی ئالیتا ئاندرا (٢٢) مانگ بوو، تا ئەم تەمەنەی کەمێک تابلۆی ڕەنگاوڕەنگی هەمە بابەتی کێشا بوون. بەڕێوەبەری پێشانگای شەقامی (برۆنزویک) لە مێلبۆرن، (مارک جامیسۆن) کردنەوەی پێشانگایەکی تایبەتی، بە هەردوو ژنە هونەرمەندی شێوەکاری ناسراو (نیکا کڵاشینکۆڤا) ی دایکی ئالیتا و (جولیا بالینێف) راگەیاند.

کڵاشینکۆڤا، پێشنیاری بەشداریکردنی هونەرمەندێکی شێوەکاری تری بە بەڕێوەبەری پێشانگاکە کرد، کە ببنە سێ ژنە هونەرمەندی بەشداربوو. جامیسۆن یەکسەر رازی بوو. نیکا کڵاشینکۆڤا (١٥) تابلۆی ڕەنگاوڕەنگی ئالیتای کچی خستینە پێش چاو بەڕێوەبەر، بە ئەوەی ئاشکرای بکات، کە ئەم تابلۆیانە ئالیتای کچی کێشاویانن.

بەڕێوەبەر زۆر سەسامی تابلۆ جوان و ڕەنگە ئەکریلیکە گەش و گونجاوەکانیان بوو. یەکسەر بڕیاری دا کە بخرێنە پێشانگاکەوە. بەڵام لە دواییدا زانی ئەو تابلۆیانە، تابلۆی ئالیتای کچی نیکا کڵاشینکۆڤا یە، کە تەمەنی (٢٢) مانگانە، هێندەی تر سەرسام بوو. تابلۆکانی زیندووبوون، گوزارشتیان لە ژیان و جووڵە و داهاتوو دەکردن. بە ڕەنگی گەش و جوان و پاک کێشابوونی. مارکی بەڕێوەبەر، تابلۆکانی ئالیتای کرد بە ریلام بۆ پێشانگاکە. کە پێشانگاکە کرایەوە، بینەرانی زۆر سەرسام بوون و واقیان وڕما، کە منداڵێکی بیست و دوو مانگان ئەو تابلۆیانەی کێشاون. وێنەی ئالیتای سەر و قژ و جلوبەرگي بە بۆیە نەخشاو و نموونەی لە تابلۆکانی، لە ڕۆژنامە و گۆڤارەکاندا بڵاویان کردنەوە، بووش بە مانشێتی میدیاکان و بە یەکەمین هەواڵی راگەیاندنەکانی ئوسترالیا. بە (بیکاسۆی بچووک) یش ناویان برد. لە کۆی (١٥) تابلۆی نمایشکراوی (٧) یان فرۆشران. کە نرخەکانیان لە (٣٠٠) دۆلار بۆ (٣٠،٠٠٠) دوڵار بوون.

لە دوای مانگێک لە کردنەوەی ئەو پێشانگایە و ناوبانگ دەرکردنی، ئالیتای بچکۆلە لەگەڵ باوکیدا، سەردانی (هۆنگ کۆنگ) یان کرد، لەوێدا پێشانگایەکیان بۆ تابلۆکانی کردەوە. یەکێک لە تابلۆکانی

کە دەربارەی (وەستگەی میری ئاسمانی رووسی) یە، بە نرخی (٢٤،٠٠٠) هەزار دۆلار فرۆشرا. ئەم نرخە بەرزەش نەک بە ساوایەکی شیرخۆری شێوەکار، بەڵکو بە وێنەکێشێکی گەورەی پێشەییش پارەیەکی کەم نەبوو.
ئالیتا ئاندرا، لە تەمەنی (٤) سالیدا، لە (٤ بۆ ٢٥/ یەنیەر/٢٠١١) لە پێشانگای (گەلەری ئاگورا) لە مێلبۆرن لە ئوسترالیا، پێشانگایەکی کەسێتی کردەوە، لەژێر ناوی (پەرجەی رەنگەکان) کە (٢٤) لە تابلۆکانی نمایش کرد، هەموویان بە فرۆشتن بوون. نرخیان لە (٥ بۆ ١٠) هەزار دۆلار بوون. (٩) لە تابلۆکانی بە زیاتر لە (٥٠) هەزار دۆلار فرۆشران. چەندین دیمانەی تەلەفزیۆنی ورۆژنامەییان لەگەڵدا کردن، هەندەی تر ناوبانگی دەرکرد. ئالیتا ئاندرا، بوو بە مایەی شانازی بە ئوسترالیا و بە خێزانەکەی. بووش بە بچووکترین هونەرمەندی شێوەکاری جیهانی.
تا ئێستاش لەسەر داخوازی چەندین لە شارە گەورەکانی وڵاتانی ئەوروپا و ئاسیا و ئەمریکادا و رووسیا و چین، وەکو مێلبۆرن، هۆنگ کونگ، نیویۆرک، مەیامی، لەندەن، مۆسکۆ، پترسبۆرگ و چەندین شاری تریش. پێشانگای نمایشکردنیان بە تابلۆکانی کردۆتەوە. ژمارەیەک زۆر لە تابلۆکانی فرۆشران، تا ئێستا گرانترین تابلۆی بە (٥٠) هەزار دۆلار فرۆشرا.
ئالیتا ئاندرا، هەر لە تەمەنی (٤) سالاندا. لە رۆژی (٦ بۆ ٩/ دێسەمبەر/ ٢٠١١) لە نیویۆرک و لە (میامی بیتش) لە ئەمریکا. لە پێشانگای (ئارت بازل) کە یەکێکە لە باناوبانگترین پێشانگای سالانە لە جیهاندا، بە نمایشکردنی هونەری منداڵان، کە زیاتر لە (٤٥٠) هونەرمەندی منداڵان و شێوەکارانی پسپۆری شێوەکاری منداڵان و چەندین لە رەخنەگران ئامادەبوون. ئالیتای ئوسترالی، گەشترین ئەستێرەی منداڵانی شێوەکاری ئەو پێشانگایە بوو. لە لایەن رەخنەگران و هونەرمەندان و میدیاکانی ئەمریکا وە، نازناوی (منداڵە بلیمەتەکە) کەیان لێنا.
ئالیتا ئاندرا، لە تەمەنی (٥) سالاندا، لە رۆژی (١٢/ یەنیەر/٢٠١٢) دا. لە پێشانگای هۆڵی (گەلەری ئاگورا) لە مێلبۆرن لە ئوسترالیا، لە ژێر ناوی (نهێنی گەردوون) دا، پێشانگای دووەمی خۆی کردەوە.
ئالیتا ئاندرا، لە ئێستادا تەمەنی سیانزە ساڵە. تا ئێستا لە زیاتر لە (٢٥) پێشانگای نێودەوڵەتی جیهانیدا، بە تابلۆ رەنگینەکانی بەشداری کردووە و باشترین ئەنجامی بەدەستهێناوە و خەڵاتی رێزلێنانیان پێشکەش کردوون. زۆرترین تابلۆکانی فرۆشراون. گەرچی ئالیتا بە فرۆشتن و دووركەوتنەوەی

تابلۆکانی لەی، خەمگین دەبوو، چونکە بە پارچەیەک لە ڕۆح و جەستەی دەزانین. هەروەکو گیانەلەبەریك خۆشیانی دەویست.

ئالیتا ئاندرا لە تەمەنێکی زۆر بچووک و لە ماوەیەکی زۆر کەمدا، بەهرەی هونەریی گەشایەوە، توانی پێگەیەکی شایستەی جیهانی بەدەستبهێنێت و ببێت بە ئەستێرەیەکی گەشی ئاسمانی هونەری نیگارکێشی جیهانی و ببێت بە یەکێک لە بلیمەتەکانی جیهان.
بەشێکی زۆر لە تابلۆکانی خراونەتە مۆزەخانە هونەرییەکانی شارەکانی جیهان.
ئالیتا هەمیشتاش منداڵە و لە سەرەتای ژیانی دایە. درێژە بە داهێنان دەدات. چاوەڕوانی ئەوەی لێدەکرێت، کە داهاتوویەکی گەشتری ببێت.. ببێت بە کەسێ هونەرمەندێکی جیهانی.. ببێت بە (پابلۆ بیکاسۆ و لیۆنارد داڤنشی و جاکسون بولۆک) ێکی تر.
نیکا کەاشینکەڤا لە بارەی ئالیتای کچیانەوە دەڵێت:"ئالیتا لە میانەی ڕەنگەکانەوە دەدوێ، ئەو بە وێنە گوزارشت لە قسەکانی دەکات، بە لای ئەمەشەوە بینینی تابلۆکانی گوێگرتنمانە. ئالیتا بە وێنەکێشان گوزارشت لە ناخ و لە خەیاڵ و هیوا و خەونەکانی دەکات. هەندێ جار دەنگی تێکەڵ بە تابلۆکانی دەکا و لەگەڵ وێنەکێشاندا گۆرانی دەڵێ، و هەندێ لە تابلۆکانیشی ڕەخنەئامێزن. ئالیتا زۆر جار بە دیار تابلۆکانیەوە سەما دەکا، کەمانجە یا پیانۆ لێدەدات، بە دەوریاندا دەسوڕێتەوە و چەپڵە لێدەدا، هەروەکو ئەوەی کە لەگەڵ خۆشەویسترین هاوڕێی دابێ. لە کاتی کێشانی تابلۆکانیشیدا زۆر بە وردی سەرنج دەدات. تەمەنی دوو ساڵان بوو، کە دادەنیشت بە ماوەیەک هەردوو دەستی دەخستنە سەر زەوی، یا دەیخستنە بن گوێیەکانی و بیری دەکردەوە. زوو هەستم بەوە کرد کە ئالیتا لە منداڵانی هاوتەمەنی خۆی جیاوازتر و بیرتیژتر و خەیاڵ فراوانتر و بەهرەمەندترە.. شێوازیشی لە وێنەکێشاندا جیاوازترە لە شێوازی منداڵانی تر"
ئالیتا ئاندرا، هونەرمەندێکی سوریالی داهێنەرە، تابلۆکانی سیمبولین و گوزارشتن لە هونەری ئابستراکتیفی، بە تەواویش بە ئاراستەیەکی تازەی دوور لە چاولێکەری و لە دووبارەکردنەوەی کێشەی باوی سەردەم تێپەڕیو. ئالیتا لە تەمەنی دوو ساڵییەوە، بوو بە خاوەنی شێواز و ڕێباز و ستایلی خۆی. میدەمێکی تری داهێنا بە گوزارشتکردن. گەڕانێکی نوێی بە هونەری شێوەکاری بەخشی و ماتریاڵی تری بە زیاد کردووە. تاقیکردنەوەیەکی هەستی قووڵی بە تابلۆکانی بەخشیون، هەر تابلۆیەک لە

تابلۆکانی چیرۆکێکن، یا رەخنە، یا گوزارشتن لە خۆشی و لە داهاتوویەکی نموونەیی گەشتر.
ئالیتا ئاندرا، بە زۆری بۆیەی ئەکریلیک (جورە بۆیەیەکە کە زوو وشک دەبێتەوە) لەسەر قوماشی سپی رووبەر گەورەدا دەکێشێت.
لە زۆر لە تابلۆکانیدا، شتی سێ لایی بە زیاد کردوون، وەکو: دیناسۆر و بۆق و پەپوولە و پەنگینی پلاستیکی و موروو و گەڵا و توێکڵ و ریشاڵ و چیلکەی دار و کەوچک و کەمانجە و فرشە و پێڵاو و پەڕی باڵندە و گەلێ شتی تری تێکەڵ بە بۆیەی سەر تابلۆکانی کردوون. ئەم شتانە رەهەند و قووڵاییەکی زیاتریان بە تابلۆکانی بەخشیون و چێژ و کاریگەرییەکی زیاتریشیان لەسەر خەڵکی هەیە. ئالیتا زۆر بە وردی و دیقەت و بە بایەخەوە تابلۆکانی دەکێشێ. زیاتریش رەنگە گەشەکان بەکاردەهێنێ.
هونەری شێوەکاری بوونە بە گرووپی خوێنی ئالیتا و بەبی وێنەکێشان هەڵناکا. تابلۆکانی وزەن بە گیانی و پەنجەرەیەکن بۆ ئەقڵ و هزری داهێنانی، مایەی شادی و کامەرانین بۆی. چێژ و خۆشی و هیوا و گەشبینیش بە تەماشاکەرانی دەبەخشن.

رەخنەگرانی شێوەکار، شێوازی هونەری وێنەکێشانی ئالیتا ئاندرا، لە لیستی هونەری ئابستراکتیفی (تەجریدی) ریزبەند دەکەن. لە تەکنیکی سوریالی خەتەنی و رەکەوت دا. بە هەرییەکە لە کەڵەی هونەرمەندە شێوەکارە داهێنەر و بەناوبانگەکانی سەدەی بیستەم، جاکسۆن بولۆک و سلقادۆر دالی و پابلۆ بیکاسۆ بەراوردیان کردوون.
هەرچەندە کە ئالیتا، هونەرمەندێکی شێوەکاری سوریالی نوێخوازە، لەگەڵ ئەمشدا، دەڵێت:"من هیچ دژایەتییەکم لەگەڵ هونەری کلاسیکیدا نییە.. بەڵام هونەری ئابستراکتیفی سەربەسترە.. شێوازی من وەکو گەردوونی ئازاد وایە"
من تەنیا وەکو نووسەر و هەوادارێکی هونەری شێوەکاری، لە تابلۆکانی ئالیتا ئاندرام روانی و کەمێک تێگەیشتن و لێکدانەوەم بەیان هەیە. تەنیا ئەو کەسە هونەرمەند و رۆشنبیرییە هونەرییانە و رەخنەگرانە دەتوانن لە تابلۆ سوریالی و سیمبولییەکانی ئالیتا ئاندرا تێبگەن و تا رادەیەک ناخی بخوێننەوە و بە وردی رەنگەکان و هێڵکارییەکانی تابلۆکانی لە هەموو روویەکەوە لێیان تێبگەن و بە جوانی لێکیان بدەنەوە و واتا و مەبەستەکانیان شیبکەنەوە، کە باکگراوندێکی رۆشنبیریی هونەرییان هەیە و بەڵەدن لە شێواز و رێباز و لە قوتابخانە هونەرییەکانی هونەری شێوەکاری. چونکە تابلۆکانی سوریالی و

سیمبولین و هەموو کەسەک بە ئاسانی لێیان تێناگات. هەر ڕەنگێک لە ڕەنگەکانی، هەر هێڵێک لە هێڵەکانی تابلۆکانی ئالیتا واتای سیمبولی خۆیان هەیە. دەربڕینی هزر و بیر و زادەی خەیاڵ و داهێنانی ئالیتای هونەرمەندی نوێخوازن.
شایەنی باسیشە، بێجگە لە وێنەکێشان، ئالیتا ئاندرا، چەند ئارەزوویەکی تریشی هەیە، لەوانەش: کەمانجە و پیانۆ لێدەدا، گۆرانی دەڵێ، سەمای بالیا دەکا و گرنگی بە فیزیکی تیۆری و زانیارییە گەردوونییەکان دەدا.
ئالیتا دەڵێت:" کەمانجە تەنیا ئامێرە کە دەکرێ، تووڕە بێت، شادبێت، خەمگین بێت"

(*) بۆ نووسینی ئەم بابەتە سوودم لە چەندین سایتی ئینگلیزییەوە وەرگرتووە.
ڕەزا شوان
نەرویج: ١٧/ یانوار/٢٠٢١

شیعر/ گۆڕان بە دوای دەرەوەی بازنەی کاربەدەستدا.. نەوزاد بەندی

ئەرێ له کوێ
ئاوایێک دەست ئەکەوێ ،
کاربەدەستەکانی ساڵ چوار فەسڵە ،
باسیان باسی موچە نەبێ ؟
(نامەوێ کاربەدەست ببینم
نامەوێ گوێم لە دەنگی کاربەدەست بێ ..
نامەوێ ڤێلا و کۆمپانیا و تاوەر و مۆڵ و
ئوتومبیلی زرێپۆشی کاربەدەست ببینم ..
نامەوێ هەواڵە جەرگبڕەکانی کاربەدەست ببیستم ..
نامەوێ …
نامەوێ زەماوەندی دووەم و سێیەم و چوارەمی کاربەدەست ببینم ..

نامەوێ بوتڵێ ویسکی سکۆتلەندی کاربەدەست تەماشاکەم
نامەوێ چاوم بینەری
بڕوانامە بە چەقەنەیەک وەرگیراوەکانی ، کاربەدەست بێ ..
نامەوێ نەیارەکانی کاربەدەست ، ساڵ چوار فەسڵە ،
باسی ملیارەکانی کاربەدەستم بۆ بکەن)
لە کوێ دێیەک بدۆزینەوە ،
هەواڵی بە پەلەی کاربەدەستی تیا نەبێ ؟
لە کوێ ئەشکەوتێ دەست ئەکەوێ ،
شوێن پێ و
بەبەردبووی کاربەدەستی لێ نەبێ ؟
من ئەمەوێ هەڵفڕم ..
لەکام ئاسمان ،
شیناییەک هەیە ، مەقەستی کاربەدەستی لێ نەبێ ؟
(نامەوێ سەیری دەمی داپچڕاوی خەڵکانێک بکەم ،
لە جوانی کۆشکی کاربەدەست ، داپچڕا بێ ..
لە گەنجی و قۆزیی کاربەدەست ، داپچڕا بێ ..
لە زیرەکی وفەساحەت و بەلاغەتی کاربەدەست ، داپچڕا بێ ..
له دەسکەوتەکانی کاربەدەست لە هەر دەقیقەیەکدا ، داپچڕابـێ …)
ئەرێ لە کوێ گۆڕێ شک ئەبەن ،
دروشم و سروودی کاربەدەستی تیا نەبێ ؟
چرایەک تۆ بڵێی شک نەبەن ،
کە نەوت و .. فتیلە و ..منەتی
کاربەدەستی تیا نەبێ ؟